

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Факультет реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи
Кафедра спеціальної освіти та психології

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

Розвиток пам'яті у дітей молодшого шкільного віку із синдромом дефіциту уваги та гіперактивності

Виконала студентка групи СОМ-2(1)
спеціальності 016 Спеціальна освіта
Кузьменко Олександра Іванівна
Керівник: Лупінович С. М.
Рецензент: Горбенко І. В.
Нормоконтроль _____ Микита ПАНОВ

Запоріжжя
2022 р.

РЕФЕРАТ

Магістерська робота: 47 с., 3 табл., 2 рис., 44 джерела, 3 додатка.

Об'єкт дослідження: пам'ять дітей із синдромом дефіциту уваги і гіперактивності.

Мета роботи: теоретично обґрунтувати, емпірично дослідити процес розвитку пам'яті у дітей молодшого шкільного віку з синдромом дефіциту уваги і гіперактивності та розробити методичні рекомендації батькам щодо створення сприятливих умов для розвитку пам'яті у дітей.

Методи дослідження: теоретичні: аналіз психолого-педагогічної літератури, систематизація, узагальнення, порівняння; емпіричні: діагностичні, констатувальний експеримент, математична обробка даних.

Проблема дефіциту уваги і гіперактивності у дітей у наш час привертає пильну увагу психологів, лікарів, педагогів в усьому світі. Підвищена увага науковців зумовлена насамперед тим, що синдром дефіциту уваги і гіперактивності є найчастішою причиною порушення поведінки і труднощів навчання у дошкільному та молодшому шкільному віці. Без своєчасної корекції цей синдром призводить до труднощів у навчанні та пов'язаних з ними різних особистісних розладів, девіантної поведінки особистості, соціальної дезадаптованості надалі.

СИНДРОМ ДЕФІЦИТУ УВАГИ ТА ГІПЕРАКТИВНОСТІ,
МІНІМАЛЬНА МОЗКОВА ДИСФУНКЦІЯ, ГІПЕРАКТИВНІСТЬ,
ПАМ'ЯТЬ, МОЛОДШИЙ ШКІЛЬНИЙ ВІК.

ВСТУП

Синдром дефіциту уваги та гіперактивності (далі – СДУГ) є однією з основних проблем дитячої психіатрії в Європі та світі, успішність вирішення якої багато в чому визначає стан психічного здоров'я дитячо-підліткової популяції. Підвищена увага науковців зумовлена тим, що СДУГ є найчастішою причиною порушення пам'яті та поведінки в цілому.

Проблемою синдрому дефіциту уваги та гіперактивності у дітей займалися такі видатні вчені, як К. Алексєєва, П. Брязгунов, С. Голошейкин, І. Горькова, О. Григоренко, М. Єгорова, М. Заваденко, А. Захаров, Є. Касатикова, В. Ковальов, В. Кондращенко, А. Кошелева, В. Кучма, А. Платонова, О. Разумникова, Ю. Успенська, а сучасними напрямками розвиваючих та корекційних робіт займалися Т. Ахутіна, Н. Пилаєва, М. Семаго, О. Семенович, А. Сиротюк, Я. Обухів та ін.

Необхідність вивчення розвитку пам'яті у дітей з СДУГ у молодшому шкільному віці обумовлена тим, що даний синдром – одна з найчастіших причин звернення за психологічною допомогою батьків та педагогів.

Серед українських вчених інтерес до зазначеної проблематики представлено в монографії О. Романчука (2008 р.) та Л. Засекіної (2011 р.), дисертації О. Тохтамиша (2010 р.), О. Соловей (2010 р.) та навчально-методичного видання І. Сухіної (2018 р.).

Проблема розвитку пам'яті у дітей молодшого шкільного віку з синдромом дефіциту уваги і гіперактивності є на даний час недостатньо розробленою, що і зумовило вибір теми бакалаврської роботи у такій редакції «Особливості розвитку пам'яті у дітей молодшого шкільного віку з синдромом дефіциту уваги і гіперактивності».

Об'єкт дослідження: пам'ять дітей із синдромом дефіциту уваги і гіперактивності.

Предмет дослідження: розвиток механічної слухової, зорової, мовно-логічної та образної пам'яті у дітей молодшого шкільного віку з синдромом дефіциту уваги і гіперактивності.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати, емпірично дослідити процес розвитку пам'яті у дітей молодшого шкільного віку з синдромом дефіциту уваги і гіперактивності та розробити методичні рекомендації батькам щодо створення сприятливих умов для розвитку пам'яті у дітей.

Відповідно до мети визначено такі завдання.

1. Проаналізувати наукову літературу з проблеми дослідження та визначити поняття «синдром дефіциту уваги з гіперактивності» та його характерні ознаки.

2. Виявити особливості розвитку механічної слухової, зорової, мовно-логічної та образної пам'яті у дітей молодшого шкільного віку з синдромом дефіциту уваги і гіперактивності.

3. Провести корекційно-розвиткову роботу, щодо розвитку пам'яті у дітей молодшого шкільного віку з синдромом дефіциту уваги та гіперактивності засобами дидактичних ігор та розробити методичні рекомендації батькам щодо створення сприятливих умов для розвитку пам'яті у дітей.

Для розв'язання визначених завдань та досягнення мети були використані наступні методи:

– теоретичні: аналіз психолого-педагогічної літератури, систематизація, узагальнення, порівняння;

– емпіричні: діагностичні (методики: О. Лурія «10 слів», Д. Векслера, «Впізнай фігури»), констатувальний експеримент, математична обробка даних.

Методологічне підґрунтя дослідження:

– фундаментальні теоретичні положення про системну організацію вищих психічних функцій (П. Анохін, Л. Виготський, О. Лурія);

– вчення про успішність процесів запам'ятовування від їх місця в структурі діяльності (П. Зінченко, А. Смірнов);

– вчення про індивідуальні відмінності запам'ятовування дітей з особливими освітніми потребами (І. Проданова, С. Рубінштейн).

Експериментальне дослідження проводилося на базі Комунального закладу «Обласний дошкільний психоневрологічний центр санаторного типу» Запорізької обласної ради, м. Запоріжжя.

Теоретичне значення роботи полягає в узагальненні наукового матеріалу щодо особливостей розвитку пам'яті у дітей молодшого шкільного віку із синдромом дефіциту уваги та гіперактивності.

Практична значущість роботи полягає у розробці рекомендацій батькам щодо створення сприятливих умов для розвитку пам'яті у дітей молодшого шкільного віку із синдромом дефіциту уваги та гіперактивності. Експериментальний матеріал може бути використаний вчителями початкових класів, асистентами вчителів, психологами у практиці роботи закладів загальної середньої освіти в організації індивідуальної та групової роботи з дітьми із синдромом дефіциту уваги та гіперактивності.

Апробація результатів дослідження. Матеріали дослідження були опубліковані в:

– збірнику тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Наука очима молоді – 2019» в КЗВО «ХННРА» ЗОР (17 травня 2019 року, м. Запоріжжя).

– збірнику тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Освітні і культурно-мистецькі практики в контексті інтеграції України у міжнародний науково-інноваційний простір» в КЗВО «ХННРА» ЗОР (14 травня 2020 року, м. Запоріжжя)

Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний текст роботи викладено на 38 сторінках. Загальний обсяг роботи – 48 сторінок.

ВИСНОВКИ

Аналіз наукової літератури та проведене емпіричне дослідження дозволили сформулювати наступні висновки.

Проаналізувавши наукову літературу нами було визначено поняття «синдром дефіциту уваги з гіперактивністю» – це дисфункція центральної нервової системи, що виявляється труднощами концентрації і підтримуванням уваги, порушеннями навчання та пам'яті, а також труднощами обробки екзогенної та ендогенної інформації і стимулів. Характерними ознаками гіперактивності є: неуважність, відволікання, імпульсивність, підвищена рухова активність, зайва рухливість, метушливість, неможливість тривалого запам'ятовування.

Синдром дефіциту уваги та гіперактивності впливає на всі психічні прояви дитини, позначається на її діяльності й поведінці. Найбільш типовими для обстежених дітей виявилися порушення таких когнітивних функцій, як увага і пам'ять, у свою чергу недостатня сформованість функцій організації програмування й контролю. Діти з СДУГ відставали за часом виконання завдань, що обумовлено порушенням уваги, швидкою стомлюваністю. У дітей з СДУГ переважають такі емоційні прояви як: збудливість, упертість, веселість, жорстокість, нетерплячість.

Результати дослідження показали, що діти з СДУГ допускали багато помилок, відволікалися на будь-який гомін, поспішали, прагнули швидше виконати завдання. Кількість допущених помилок зростало до середини та кінця виконання завдання, що обумовлено надмірною втомлюваністю дітей, інколи – небажанням виконувати завдання. В основному була потрібна демонстрація виконання завдань.

Узагальнення результатів дослідження рівнів сформованості видів пам'яті у дітей молодшого шкільного віку з СДУГ показало, що механічна короткочасна пам'ять сформована на середньому рівні, розвиток зорової

пам'яті свідчить про низький рівень її сформованості, мовно-логічна та образна пам'яті у дослідних молодших школярів має середній – та у більшості випадків низький рівень.

Теоретично обґрунтовано та апробовано дидактичні ігри з розвитку пам'яті у дітей молодшого шкільного віку з синдромом дефіциту уваги та гіперактивності. Кінцевою метою впровадження дидактичних ігор є розвиток пам'яті у дітей молодшого шкільного віку з синдромом дефіциту уваги та гіперактивності.

Проведене експериментальне дослідження ефективності використання дидактичних ігор з розвитку пам'яті у дітей молодшого шкільного віку з синдромом дефіциту уваги та гіперактивності. Порівняльні дані засвідчують, що відбулося зростання коефіцієнтів розвитку пам'яті: в експериментальній групі не було виявлено жодної дитини з низьким рівнем розвитку пам'яті, на констатувальному етапі таких дітей було 60%; на середньому рівні стало 60% (було 40%); високого рівня досягли 40% (було 0%).

Для розвитку дитини з СДУГ, засвоєння нею знань, умінь і навичок, їх систематизації та практичного застосування важливим є спеціально організоване навчання і виховання за розробленими рекомендаціями корекційно-розвивальних заходів. Розроблені методичні рекомендації батькам дозволять створити сприятливі умови для розвитку пам'яті у дітей молодшого шкільного віку з синдромом дефіциту уваги і гіперактивності.

Пошук шляхів розвитку пам'яті дітей з СДУГ у молодшому шкільному віці вкрай важливий для своєчасної корекції відхилень, стимуляції розвитку незрілих вищих мозкових функцій. Зважаючи на це, важливе практичне значення сьогодні набувають питання організації психологічної, педагогічної та медичної допомоги сім'ям дітей з СДУГ, орієнтованої на молодший шкільний вік, особливо першокласника, як запорука попередження дезадаптації до шкільного життя.